

Met het project Begeleiding Startende Leraren (BSL) stimuleert het Ministerie van OC&W de samenwerking tussen vo-scholen en (universitaire) lerarenopleidingen met als doel de professionele ontwikkeling van startende leraren te versterken en voortijdige uitval terug te dringen door middel van het samen ontwikkelen van zogeheten 'inductiearrangementen'. In zo'n arrangement beschrijft de school op welke wijze zij de startende leraar de eerste drie jaar gaat faciliteren en begeleiden. Vanuit Wageningen participeert men met een deelproject.

Pilot onder startende leraren

De toegevoegde waarde van online intervisie

TEKST HARM BIEMANS EN MARJOLEIN WALLENAAR

Na het behalen van hun bevoegdheid hebben startende leraren regelmatig het idee in het diepe te worden gegooid en niet voldoende te worden ondersteund en begeleid op hun nieuwe werkplek.

Het Wageningse deelproject - een van de initiatieven binnen het BSL project - focust op het groene vmbo in Nederland. Het project wordt uitgevoerd door de leerstoelgroep Educatie- en competentiestudies (ECS) van Wageningen University en Stoas Wageningen | Vilentum Hogeschool. Parallel aan de ontwikkeling en implementatie van de inductiearrangementen op vmbo-scholen wordt onderzoek uitgevoerd naar de effecten ervan. De looptijd van het BSL-project is september 2013 t/m 2017.

Het Wageningse project richt zich op: 1) een leergang voor mentoren (de begeleiders van de starters op hun school); 2) een online intervisietool; en 3) coaching op locatie in de vorm van ondersteuning bij de uitwerking van HRM-beleid. In het

schooljaar 2014-2015 zijn de eerste ervaringen met deze aanpak opgedaan. In dit artikel gaan we specifiek in op de pilots die zijn uitgevoerd met online intervisie.

Behoeftepeiling onder starters

Allereerst is een behoeftepeiling verricht onder de deelnemende startende leraren om na te gaan hoe zij aankeken tegen intervisie. De meeste leraren (73%) gaven aan dat een intervisiegroep van starters voor hen een toegevoegde waarde zou hebben. Slechts een minderheid (31%) was echter al daadwerkelijk aangesloten bij een intervisiegroep. De startende leraren waren met name gericht op het uitwisselen van ervaringen met het oog op de eigen vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische professionele ontwikkeling en minder op zaken in de randvoorwaardelijke sfeer. Zij hadden hierbij een voorkeur voor een intervisiegroep bestaande uit 6 tot 10 deelnemers op de locatie zelf (dus niet locatieoverstijgend) die heterogeen was van samenstelling waar het de schoolvakken van de deelnemers betrof. De begeleiding van de intervisie door de mentor zou niet alleen technisch-procedureel van aard moeten zijn maar ook inhoudelijk.

Pilots met online intervisie

Na de behoeftepeiling zijn pilots uitgevoerd met online intervisie op een tweetal groene vmbo-scholen die eerder hun interesse hierin hadden uitgesproken. Hierbij is gebruik gemaakt van de online intervisietool die ontwikkeld en getest is bij verschillende doelgroepen door het bedrijf emtbe.com. De tool biedt de gebruikers de mogelijkheid om een keuze te maken uit verschillende gangbare intervisiemethoden zoals de Roddelmethode,

de Socratische methode of de Balint-methode. Op beide scholen is de pilot gezamenlijk gestart met een introductiesessie waarin een complete intervisiecyclus doorlopen werd. Als vertrekpunt werd steeds een casus c.q. werkprobleem ingebracht door een van de deelnemers. Dit werkprobleem werd vervolgens gezamenlijk geanalyseerd waarna eenieder gedragsalternatieven voor de leraar probeerde aan te dragen. Deze opties werden vervolgens samen besproken. Door het gebruik van de online tool was het mogelijk voor de leraren om steeds op een voor hen geschikt moment een bijdrage te leveren: ze konden in hun eigen tijd onafhankelijk van plaats inloggen en individuele intervisiebijdragen leveren. Ook bleven deze bijdragen van alle leraren op een gestructureerde wijze beschikbaar. De mentor volgde het intervisieproces en stuurde indien nodig op het proces van leren van elkaar van de starters. Binnen de online tool kenmerkt het leerproces zich net als bij face-to-face intervisie door leren met en van elkaar aan de hand van concrete ervaringen en problemen waarbij de onderlinge interactie en het verstrekken van feedback aan elkaar tot nieuwe inzichten en oplossingen kunnen leiden. Vergeleken bij face-to-face intervisie daagt het schrijven van een online bijdrage deelnemers meer uit om helder te formuleren en te onderbouwen. Tevens biedt de online tool meer ruimte voor reflectie en verdieping.

Opgedane ervaringen

De ervaringen die in de beide pilots werden opgedaan, waren zeer verschillend. Op de ene school hadden de meeste leraren al ervaring met face-to-face intervisie. Volgens deze leraren was het ook een voorwaarde om voorafgaand aan het gebruik van de online

De **Balintmethode** wordt veelvuldig toegepast in de medische wereld en heeft tot doel zicht te krijgen op bewuste en onbewuste menselijke verhoudingen, het stellen van een gezamenlijke diagnose, het bespreekbaar maken van vooroordelen, het veranderen van je eigen gedrag.

Bron: Jeroen Hendriksen: *Intervisie bij werkproblemen*. H. Nelissen, Soest 2001; embte.com

De **Roddelmethode** is een intervisiemethode waarbij de groep in aanwezigheid van de inbrenger 'roddelt', en zo op constructieve wijze feedback geeft. Het roddelen relateert en geeft ruimte aan feedbackgever en ontvanger.

Bron: Erik de Haan, Isabelle de Ridder: *Kwaliteit door gezamenlijke reflectie op de eigen praktijk*. In: *Handboek Integrale Kwaliteitszorg*, 2002

Bij de **Socratische methode** wordt op de wijze van Socrates een algemeen thema onderzocht en verkend. In plaats van doelgericht een concreet probleem van een inbrenger uit te werken wordt elke deelnemer uitgedaagd zijn eigen opvattingen te onderzoeken.

Bron: Jos Kessels: *Socrates op de markt: filosofie in bedrijf*, uitgeverij Boom, 1997
Algemene bronnen: bijv.

Erik de Haan: *Leren met collega's, praktijkboek intercollegiale consultatie*, 2009.
Jeroen Hendriksen: *Intervisie bij werkproblemen*, 2001.

tool aan face-to-face intervisie te doen. Alleen dan had online intervisie een meerwaarde voor hun professionele ontwikkeling. Deze leraren waardeerden verschillende functies van de online intervisie: de mogelijkheid om samen met elkaar te leren over verschillende aspecten van het leraarschap, de kans om met elkaar ervaringen uit te wisselen, de gelegenheid om collega's beter te leren kennen en de kans om te reflecteren op de eigen persoonlijke en professionele ontwikkeling. Zij waren ook positief over de betrokkenheid van de andere deelnemers en de begeleiding van de online intervisie door de mentor. Ten slotte waardeerden zij dat ze in hun eigen tijd intervisie konden doen en dat de tool hen uitdaagde om op een duidelijke wijze te communiceren. Op de andere school daarentegen verliep de online intervisie aanzienlijk stroever. Er was geen intervisiestructuur aanwezig en de mentor had problemen om zijn rol van begeleider op te pakken. De starters waren op zich positief over de mogelijke toegevoegde waarde van intervisie, maar in de intervisiecyclus in de pilot kwam de feitelijke uitwisseling moeilijk van de grond door een gebrek aan aansturing door de mentor en een geringe betrokkenheid van de deelnemers. De waardering voor de online intervisie en de ingeschatte effecten ervan waren dan ook lager dan in de andere pilot.

Conclusie

Voor een effectieve en gewaardeerde online intervisie van startende leraren is het cruciaal om deze te koppelen aan face-to-face intervisie: er moet eerst een face-to-face intervisiestructuur opgezet worden voordat goede online intervisie mogelijk is. De kwaliteit van de begeleiding is van groot belang voor de diepgang die kan worden bereikt. Door middel van online intervisie kunnen de effecten van face-to-face intervisie verder versterkt en verankerd worden. ●

► **Harm Biemans is verbonden als universitair hoofddocent aan ECS - Wageningen University. Marjolein Wallenaar is opleider / onderzoeker bij Stoas Wageningen | Vilentum Hogeschool**

Meer informatie: harm.biemans@wur.nl en m.wallenaar@stoasilentum.nl